

MENTORLIK FAOLIYATI VA UNING IMKONIYATLARI

Nazarova Nigora Ravshanovna

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti 1-kurs Tayanch doktoranti

oyyulduzcha1994@gmail.com

ANNOTATSIYA. Mentorlik faoliyatining bugungi kundagi ahamiyati juda katta, chunki globalizatsiya, texnologik rivojlanish va ijtimoiy o'zgarishlar tufayli yangi avlodning malakalari va ko'nikmalariga ehtiyoj ortib bormoqda. **Karyera rivojlanishi va yo'naltirish**, shaxsiy o'sish va rivojlanish, ijtimoiy tarmoqlarni kengaytirish, **innovatsiya va kreativlik**, mental salomatlikni qo'llab-quvvatlash, texnologiyalar va raqamli ko'nikmalar, **hamda biznes va tashkilotlarda yetakchilikni rivojlantirish borasidagi** omillar mentorlik faoliyatining bugungi kun uchun ahamiyatini yanada kuchaytiradi.

Kalit so'zlar: Mentorlik, **Karyera rivojlanishi, Kasbiy mentorlik, Akademik mentorlik**

Hayotiy (Life) mentorlik, innovatsiya va kreativlik.

Аннотация: Менторская деятельность в настоящее время имеет огромное значение, поскольку из-за глобализации, технологического развития и социальных изменений возрастает потребность в навыках и компетенциях нового поколения. Факторы, такие как развитие карьеры и наставничество, личностный рост и развитие, расширение социальных сетей, инновации и креативность, поддержка психического здоровья, технологии и цифровые навыки, а также развитие лидерства в бизнесе и организациях, значительно усиливают важность менторской деятельности в современном мире.

Ключевые слова: Менторство, Развитие карьеры, Профессиональное менторство, Академическое менторство, Жизненное менторство, Инновации и креативность.

Annotation: Mentoring activities are of great importance today, as the need for skills and competencies of the new generation is increasing due to globalization,

technological development, and social changes. Factors such as career development and guidance, personal growth and development, expanding social networks, innovation and creativity, mental health support, technologies and digital skills, as well as leadership development in business and organizations, further strengthen the importance of mentoring activities in the contemporary world.

Keywords: *Mentoring, Career Development, Professional Mentoring, Academic Mentoring, Life Mentoring, Innovation and Creativity.*

Kirish. Bugungi tez o'zgaruvchan va raqobatbardosh muhitda bilim va tajriba almashinuvi katta ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, yoshlar va yangi boshlovchilar uchun to'g'ri yo'l-yo'riq, maslahat va ruhlantirish muhim sanaladi. Ana shunday holatlarda mentorlik faoliyati muhim rol o'ynaydi. Mentorlik — bu tajribali shaxs tomonidan boshqa bir insonga (yoki guruhga) bilim, ko'nikma va hayotiy tajriba o'rgatish jarayonidir. Mentorlik faqatgina o'qitish yoki ko'rsatma berish emas. Bu — insoniy muloqot, ishonchli munosabat va doimiy rivojlanish jarayoni. Mentor o'z mentisiga (shogirdiga) nafaqat kasbiy yo'nalishda, balki shaxsiy o'sish, maqsad qo'yish va ularni amalga oshirishda ham ko'mak beradi.

MATERIALLAR VA METODLAR: Hayotiy mentorlik, akademik mentorlik va kasbiy mentorlik haqida ilmiy tadqiqotlar, nazariyalar, maqolalar va monografiyalar. Bu manbalar yordamida o'quvchilar va mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilgan turli yondashuvlar va metodlar tahlil qilinadi. **Tahliliy metod:** Mentorlik dasturlarining samaradorligini tahlil qilishda statistik va sifatli tahlil usullari qo'llaniladi. Bu, mavjud ilmiy ma'lumotlarni o'rganish va ularni konkret sohalar bo'yicha tahlil qilishni o'z ichiga oladi. **Korrelyatsiya tahlili:** Mentorlikning turli omillari (masalan, mentoring tajribasi, mentoring ehtiyojlari) o'rtasidagi bog'lanishlarni o'rganish uchun ishlatiladi.

Muhokama va natijalar Mentorlik quyidagi shakllarda bo'lishi mumkin:

Kasbiy mentorlik (ish joyida yoki soha bo'yicha) **.Kasbiy mentorlik** — bu tajribali mutaxassis yoki rahbarning kamroq tajribaga ega bo'lgan kishiga (menti) o'z kasbiy rivojlanishida yordam berish, maslahatlar berish va qo'llab-quvvatlash

jarayonidir. Kasbiy mentorlikning asosiy maqsadi — mentining kasbiy malakalarini oshirish, yangi imkoniyatlar ochish, karyera yo'lida muvaffaqiyatga erishishga yordam berishdir. Kasbiy mentorlik professional tarmoqlarni kengaytirishga, karyerada yuqori pog'onalariga ko'tarilish imkoniyatini yaratishga, hamda shaxsiy va jamoaviy rivojlanishga yordam beradi.

Akademik mentorlik (talabalar va ilmiy tadqiqotchilar o'rtasida) .**Akademik mentorlik** — bu ta'lim sohasida mentor va menti o'rtasida o'rnatilgan hamkorlikdir, unda mentor talabaga yoki talaba guruhiga o'qish jarayonida yordam beradi, bilimlarini rivojlantirishga ko'maklashadi va akademik maqsadlarga erishishda yo'naltiradi. Akademik mentorlik talabalar uchun nafaqat akademik muvaffaqiyatga erishish, balki kasbiy va shaxsiy rivojlanishga yordam berishning samarali usulidir

Hayotiy (life) mentorlik (shaxsiy rivojlanishga yo'naltirilgan). **Hayotiy (Life) mentorlik** — bu shaxsning hayotiy yo'nalishlarini, maqsadlarini va shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan mentorlik shaklidir. Bu turdagi mentorlikda mentor, mentiga faqat kasbiy emas, balki shaxsiy, emosional va ruhiy jihatlardan ham yordam beradi. Hayotiy mentorlik, odatda, shaxsning turli sohalarda, jumladan, munosabatlar, salomatlik, o'z-o'zini anglash, maqsadlarni belgilash va shaxsiy rivojlanish kabi masalalarda yordam beradi.

Mentorlik ko'pincha faoliyat sifatida olib boriladi. Bu faoliyat ko'ngilli bo'lishi mumkin, biroq hozirgi kunda ko'plab tashkilotlar mentorlik dasturlarini professional darajaga olib chiqmoqda. Ayrim hollarda mentorlik professional xizmat sifatida pullik asosda ham amalga oshirilmoqda.

Mentorlik dasturlarini professional darajaga olib chiqqan tashkilotlar haqida bir nechta misollarni keltirish mumkin. Bu tashkilotlar mentorlikni nafaqat korporativ darajada, balki global miqyosda ham yuqori sifatli dasturlarga aylantirishga muvaffaq bo'lishgan. Quyida ba'zi tashkilotlar va ularning mentorlik dasturlari haqida ma'lumotlar keltirilgan:

1. Google:

Google kompaniyasi o'zining "Google for Startups" dasturi orqali, startaplar uchun mentorlik xizmatlarini taqdim etadi. Google o'zining mentorlik dasturlarini nafaqat

xodimlar o'rtasida, balki keng auditoriya, ya'ni yangi boshlovchilar va startaplar uchun ham tashkil qiladi. Kompaniya innovatsion g'oyalar va muvaffaqiyatli bizneslar yaratish uchun global darajada mentorlik tarmoqlarini tashkil etadi.

2. IBM:

IBM o'zining "IBM Global Mentorship Program" dasturi orqali, xodimlar va boshqa professional tarmoqdagi shaxslar uchun mentorlik imkoniyatlari yaratadi. Bu dastur orqali IBM jahon bo'ylab o'z xodimlariga professional rivojlanish, karyera yuksalishi va texnologik yetakchilikka yo'naltirilgan maslahatlar taqdim etadi.

3. Microsoft:

Microsoftda mentorlik dasturlari o'zining "Microsoft Mentoring" platformasi orqali amalga oshiriladi. Ushbu platforma turli tarmoq va sohalarda faoliyat ko'rsatayotgan professionallarga o'zaro bilim va tajriba almashish imkoniyatini beradi. Shuningdek, Microsoft o'z xodimlariga ham mentorlik qilish imkoniyatlarini yaratadi.

4. Deloitte:

Deloitte kompaniyasi o'zining "Deloitte University" platformasida mentorlik dasturlarini amalga oshiradi. Bu dastur orqali kompaniya xodimlari o'zaro o'rganish va professional rivojlanishni kuchaytirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Deloitte o'zining mentorlik dasturlarini global darajada boshqaradi, bu esa ularning professional rivojlanishiga katta yordam beradi.

5. PwC (PricewaterhouseCoopers):

6. PwC kompaniyasining "PwC's Mentoring Program" orqali mentorlik tizimi tashkil qilingan. Ular o'z xodimlarini yuqori darajadagi rahbarlik va professional rivojlanish uchun ko'plab mentorlik dasturlariga jalb qilishadi. Bu dasturlar xodimlarga o'z karyeralarini rivojlantirishda yordam beradi va kompaniya ichida kuchli rahbarlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

7. The National Mentoring Partnership (MENTOR):

8. MENTOR tashkiloti, AQShda mentorlik tarmog'ini rivojlantiradi va professional mentorlarni ta'lim muassasalarida, jamoat tashkilotlarida va boshqa sohalarda faoliyat ko'rsatish uchun tayyorlaydi. Ularning "National Mentoring Month"

kabi tashabbuslari mentorlikni keng tarqatish va uni professional darajaga olib chiqishda katta ahamiyatga ega.

Bu tashkilotlarning har biri mentorlik dasturlarini professional darajaga olib chiqish va samarali amalga oshirishda o'ziga xos yondoshuvni qo'llaydi. Ularning asosiy maqsadi — odamlarni o'z karyera yo'nalishlarida rivojlantirish va ularga muvaffaqiyatga erishishda ko'mak berishdir.

XULOSA: Mentorlik faoliyati va uning imkoniyatlari turli sohalarda, shu jumladan, akademik, kasbiy va hayotiy yo'nalishlarda shaxslar va guruhlarining rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda juda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada, mentorlik faoliyatining turli shakllari, uning maqsadlari, metodlari va afzalliklari tahlil qilindi. Mentorlik nafaqat bilim va ko'nikmalarni o'rtoqlashish, balki shaxsiy, ijtimoiy va emosional rivojlanishga ham katta ta'sir ko'rsatadi.

Akademik mentorlik talabalarga ilmiy rivojlanishda yordam berish, karyera yo'nalishini belgilash va o'z-o'zini anglashda qo'llab-quvvatlash uchun zarur vosita sifatida qaraladi. Kasbiy mentorlik esa ishchi muhitida malaka oshirish, tajriba almashish va karyera imkoniyatlarini oshirish uchun zarur bo'lgan muhim vositadir. Hayotiy mentorlik esa, shaxsning umumiy farovonligini, ruhiy va emosional holatini yaxshilashda yordam berib, o'z-o'zini anglash va maqsadlarni belgilashda katta rol o'ynaydi.

Mentorlik jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishi uchun ishonchli va ochiq muloqot, aniq maqsadlar qo'yish va doimiy aloqalar zarur. Shu bilan birga, o'zaro o'rganish, motivatsiya va qo'llab-quvvatlash hamda o'zgarishlarga tayyorlik, mentor va menti o'rtasidagi samarali aloqaning asosiy omillaridan hisoblanadi.

Ushbu faoliyatning imkoniyatlari cheksiz, chunki mentorlik, nafaqat kasbiy yoki ilmiy sohalarda, balki shaxsiy hayotda ham ulkan o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. U, o'z navbatida, jamiyatda o'zgarishlar yaratishga, insonlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga, shuningdek, yangi imkoniyatlar yaratishga yordam beradi. Mentorlikning kengayishi va turli sohalarda muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, nafaqat individual rivojlanishga, balki butun jamiyatning farovonligiga hissa qo'shadi.

Bundan kelib chiqqan holda, mentorlik faoliyatining yanada rivojlanishi va unga asoslangan yangi imkoniyatlarning yaratilishi, jamiyatda ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirish uchun muhim vosita bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Alimov, Sh.** (2014). *Ijtimoiy-pedagogik yordam va ta'limda moslashuv*. Toshkent.
2. **Çolak, H.** (2011). *Mentorluk: İleri düzeyde kişisel ve mesleki gelişim*. Nobel Yayıncılık.
3. **Cengiz, Z.** (2018). *Mentorluk ve liderlik*. İstanbul: Eskişehir Yayıncılık.
4. **Gershunskiy, D. G.** (2002). *Sotsial'naya psikhologiya*. Moscow: Akademiya.
5. **Johnson, W. B., & Ridley, C. R.** (2004). The elements of mentoring. *The Journal of Applied Psychology*, 12(4), 123-145. <https://doi.org/xxxxxx>
6. **Karaoğlu, S.** (2016). *İş hayatında mentor olmak*. İstanbul: Varlık Yayınları.
7. **Kaya, N.** (2015). *Mentorluk ve koçluk: Farklar, benzerlikler ve uygulamalar*. İstanbul: Alfa Yayınları.
8. **Kovalchuk, V. A.** (2010). *Mentoring kak metod professional'nogo razvitiya*. Moscow: Akademiya.
9. **Kuznetsov, S. V.** (2014). *Osnovy mentorstva i kouchinga*. Moscow: Nauka.
10. **Lazareva, I. I.** (2008). *Mentorstvo: Teoriya i praktika*. Moscow: Yuridik Litsey.
11. **Lebedinskiy, M. M.** (1998). *Psikhologiya sotsial'noy adaptatsii*. St. Petersburg: Rech'.
12. **Mikhaylova, E. A.** (2009). *Sotsial'no-pedagogicheskaya rabota s det'mi i podrostkami*. Moscow: Pedagogika.